

O‘TKIR HOSHIMOV ROMANLARIDA OBRAZ YARATISH
MAHORATI

Ismatova Kumush

Navoiy innovatsiyalar universiteti

O‘zbek tili ta’lim yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: f.f.d. (DSc) N.N.Sharipova

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘tkir Hoshimov romanlarida obraz yaratish mahorati, insonparvarlik, adolat va milliy qadriyatlarning badiiy talqini tahlil qilinadi. Ayniqsa, “Ikki eshik orasi”, “Tushda kechgan umrlar” hamda “Nur borki, soya bor” romanlaridagi qahramonlar ruhiyati, urush fojiasi va axloqiy tanlov masalalari yoritilgan. Yozuvchining realistik va psixologik tasvir uslubi ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: obraz, badiiy mahorat, insonparvarlik, urush fojiasi, milliy qadriyat, realizm, psixologizm.

Аннотация. В данной статье анализируется мастерство создания образов в романах О‘tkir Hoshimov, а также художественное отражение гуманизма, справедливости и национальных ценностей. Особое внимание уделено романам «Между двух дверей», «Жизни, прошедшие во сне» и «Где есть свет, там есть тень», в которых раскрываются духовный мир героев, трагедия войны и проблема нравственного выбора. Рассматриваются реалистические и психологические особенности творчества писателя.

Ключевые слова: образ, художественное мастерство, гуманизм, трагедия войны, национальные ценности, реализм, психологизм.

Annotation. This article analyzes the artistic mastery of character creation in the novels of O‘tkir Hoshimov, focusing on the depiction of humanism, justice, and national values. Special attention is paid to the novels “Between Two Doors”, “Lives Passed in Dreams”, and “Where There Is Light, There Is Shadow”, highlighting the characters’ inner world, the tragedy of war, and moral choices. The writer’s realistic and psychological style is also examined.

Keywords: character, artistic mastery, humanism, tragedy of war, national values, realism, psychology.

Adolat va haqiqat uchun kurash O‘tkir Hoshimov romanlarining muhim g‘oyaviy qatlamidir. “Nur borki, soya bor”da Sherzodning haqiqat uchun kurashi, mansabparastlik va ikkiyuzlamachilikka qarshiligi markazda turadi. Qahramon axloqiy tanlov oldida turadi: murosa qilish yoki haqiqatni himoya qilish. Adib bu tanlovni insonning ichki kurashi orqali ochib, haqiqat tarafdorligini qo‘llab-quvvatlaydi.

“Ikki eshik orasi” va “Tushda kechgan umrlar”da mustabid tuzumning adolatsizligi, urushning siyosiy manfaati fosh etiladi. Qahramonlarning axloqiy tanlovi (sadoqat yoki

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

xiyonat, kurash yoki taslim bo'lish) orqali muallif haqiqatni himoya qilish zarurligini ta'kidlaydi. Muallif pozitsiyasi ochiq emas, lekin tasvirlar orqali aniq: adolat yo'lida kurash – insonning oliy burchidir. U yolg'on va adolatsizlikni qoralab, haqiqatning g'alabasiga ishonch bildiradi. Bu g'oya romanlarni publitsistikdan uzoqlashtirib, chuqur axloqiy ta'sirga ega qiladi⁷⁰.

O'tkir Hoshimov asarlarida milliylik va o'zbek xalqiga xos qadriyatlar muhim o'rin tutadi. U o'zbek mentalitetini – oilaviy sadoqat, ona hurmati, mehmondo'stlik, sabr-toqat va vatanparvarlikni ulug'laydi. "Ikki eshik orasi"da qishloq hayoti, dehqonlar turmushi va milliy urf-odatlar orqali o'zbek xalqining ruhiyati tasvirlanadi. Urush yillarida o'zbek odamiga xos fazilatlar (vatanparvarlik, muruvvat, sadoqat) kuch bilan namoyon bo'ladi.

"Tushda kechgan umrlar"da Rustam obrazi orqali milliy ruhning sinovi ko'rsatiladi. O'zbek oilasining an'anaviy qadriyatlari (ota-onalar hurmati, avlodlar rishtasi) urush va ijtimoiy bosim ostida sinovdan o'tadi⁷¹. Adib milliy ruhni ramziy tasvirlar (kuz manzarasi, ona qalbi) orqali ifodalaydi. Muallif pozitsiyasi shundaki, milliy qadriyatlar insonni va jamiyatni saqlab qoluvchi asosdir. Globalizatsiya sharoitida ham o'zbek mentalitetining pokligi va kuchini saqlash zarur. O'tkir Hoshimovning g'oyaviy yo'nalishi insonparvarlik, adolat va milliylik g'oyalarining uyg'unligida namoyon bo'ladi.

O'tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" romani to'qqizta qahramonning (Robiya, Qora amma, Kimsan Xusanov, Muzaffar Shomurodov, Munavvar Aliyeva, Ra'no va boshqalar) tilidan hikoya qilinadi. Voqealar bir-biriga mahkam bog'langan holda, front va front ortidagi hayotni, oilaviy munosabatlarni va inson taqdirini ochib beradi. Asar qishloq hayoti, kolxoz tuzumi, urush qiyinchiliklari va tinchlik davridagi ziddiyatlarni realistik tasvirlaydi.

Roman urush yillaridagi o'zbek qishlog'i hayotini markazga qo'yadi. Qahramonlarning har biri o'z taqdiri orqali davr muammolarini aks ettiradi. Qora amma farzand do'g'idagi ona azobini timsollaydi. Urush nafaqat frontda, balki uyda ham og'ir sinovlar keltiradi: ochlik, qahatchilik, oilaviy ajralishlar va ruhiy iztiroblar. Voqealar dala, ko'prik va qishloq muhitida kechadi. Roman nomi ramziy ma'noga ega: inson umri "ikki eshik orasi" – bir eshikdan (tug'ilish) kirib, ikkinchisidan (o'lim) chiqib ketishdir. Shu oraliqda hayot imoratiga bitta g'isht qo'yish kerak.

Asarda urush inson taqdirining eng katta sinovi sifatida tasvirlanadi. U nafaqat jismoniy o'lim, balki ruhiy jarohatlar yetkazadi. Frontga ketganlarning taqdiri, oilada qolgan onalar va bolalarning azobi chuqur ochiladi. "Urushning o'z qoidalari bo'larkan. Bunaqa paytda mehr bilan qahrning orasi bir qadam bo'lib qoladi", – degan parchada urush inson tabiatini o'zgartirishi ko'rsatiladi. Qahramonlar urush ostida sadoqat va xiyonat, jasorat va qo'rquv o'rtasida tanlov qiladi. Bu orqali adib urushning butun bir xalq hayotiga yetkazgan fojiasini ochib beradi.

⁷⁰ Surojiddinova M. O'tkir Hoshimovning obraz yaratish mahorati ("Tushda kechgan umrlar" romani misolida) // Interpretation and Researches. – 2023. – №1

⁷¹ Hoshimov O'. Tushda kechgan umrlar: Roman. – Toshkent: Nurli dunyo, 2005. – 256 b.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Roman hayot va o'lim mavzusini falsafiy jihatdan ko'taradi. "Umr ikki eshik orasiga o'xshaydi. Birinchi eshikdan kirib ikkinchi eshikda chiqib ketamiz. Shu vaqt orasida hayot deb atalmish imoratga bitta g'isht qo'yishga ulgurish kerak", – degan iqtibos asarning markaziy falsafasini ifodalaydi. Hayot qisqa, ammo mazmunli o'tishi kerak. Urush bu muddatni yanada qisqartiradi va insonni o'z umrining qadrini anglashga undaydi. Qahramonlarning ichki kechinmalari orqali hayotning mo'rtligi, mehr va sadoqatning abadiyligi ta'kidlanadi.

Roman g'oyasi insonparvarlik, tinchlik va ma'naviy poklikka asoslanadi. Qora amma obrazi orqali ona mehrining cheksizligi, Robiya va boshqa ayollar orqali o'zbek ayolining sabr-toqati va fidoyiligi ulug'lanadi. Qahramonlarning axloqiy tanlovi (sadoqat yoki xiyonat) orqali adib haqiqat va adolat tarafdorligini bildiradi. Asar urushga qarshi tinchlikni, xiyonatga qarshi sadoqatni targ'ib etadi. Muallif pozitsiyasi ochiq emas, lekin badiiy tasvir orqali aniq seziladi: inson har qanday sinovda o'z insoniyligini saqlashi kerak. Roman o'quvchini o'ylantiradi va "hayotni qanday o'tkazish kerak?" degan savolga javob izlashga chorlaydi.

"Ikki eshik orasi" romani urush va inson taqdiri, hayot va o'lim falsafasi orqali chuqur g'oyaviy mazmun kasb etgan. U o'zbek adabiyotida realistik nasrning yorqin namunasi bo'lib qolmoqda.

O'tkir Hoshimovning badiiy tafakkuri real hayotga yaqinlik, oddiylilik va chuqurlik uyg'unligida namoyon bo'ladi. U oddiy odamlar hayotini she'riy va falsafiy jihatdan boyitib tasvirlaydi. Asarlari publitsistikdan uzoq, sof badiiy-psixologik uslubda yozilgan⁷².

Yozuvchi hayotni bo'yab ko'rsatmaydi, balki uning achchiq haqiqatini ochib beradi. "Ikki eshik orasi"da urush fojiasi kundalik namoyon bo'lishi real detallar (qo'l harakati, ko'z qarashi, dialoglar) orqali beriladi. Uning qahramonlari – oddiy dehqon, ona, bola – hayotdan olingan.

Adib oddiy so'zlar bilan chuqur ma'nolarni ifodalay oladi. "Ikki eshik orasi"da oddiy ko'prik ramzi orqali hayot va o'lim haqida fikr yuritiladi. Oddiy voqea (suratga tushish, qabrga borish) orqali ma'naviy iztiroblar ochiladi. Hoshimov uslubi samimiy va lirik. U ichki monolog, ramz va dialog orqali qalbga kiradi. Asarlari "qo'shiqday" o'qiladi, chunki ularda insoniy tuyg'ular sof va tabiiy ifodalanadi⁷³.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Doniyorova Sh.X. Yozuvchi hayoti va ijodini o'qitishda keys-stadi metodidan foydalanish yo'llari // Ilmiy-uslubiy qo'llanma, JDPU, 2020.
2. Nazarov B. va boshq. O'zbek adabiy tanqidchiligi tarixi: Darslik. Toshkent: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2012.
3. O'tkir Hoshimov Ikki eshik orasi. – Toshkent. – 2012.

⁷² Karimov, H. O'tkir Hoshimov. Hayoti va ijodi haqida monografik tadqiqot. Toshkent: "Yozuvchi", 2002.

⁷³ Rasulov, A. Ardoqli adib. O'tkir Hoshimov hayoti va ijodiga chizgilar. Toshkent: "Sharq", 2001.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

4. O'tkir Hoshimov Tushda kechgan umrlar. – Toshkent. – 2006.
5. O'tkir Hoshimov Nur borki, soya bor. – Toshkent. – 2008.

